

Pincode.

Schaarste en ruil

2025

Noordhoff Uitgevers

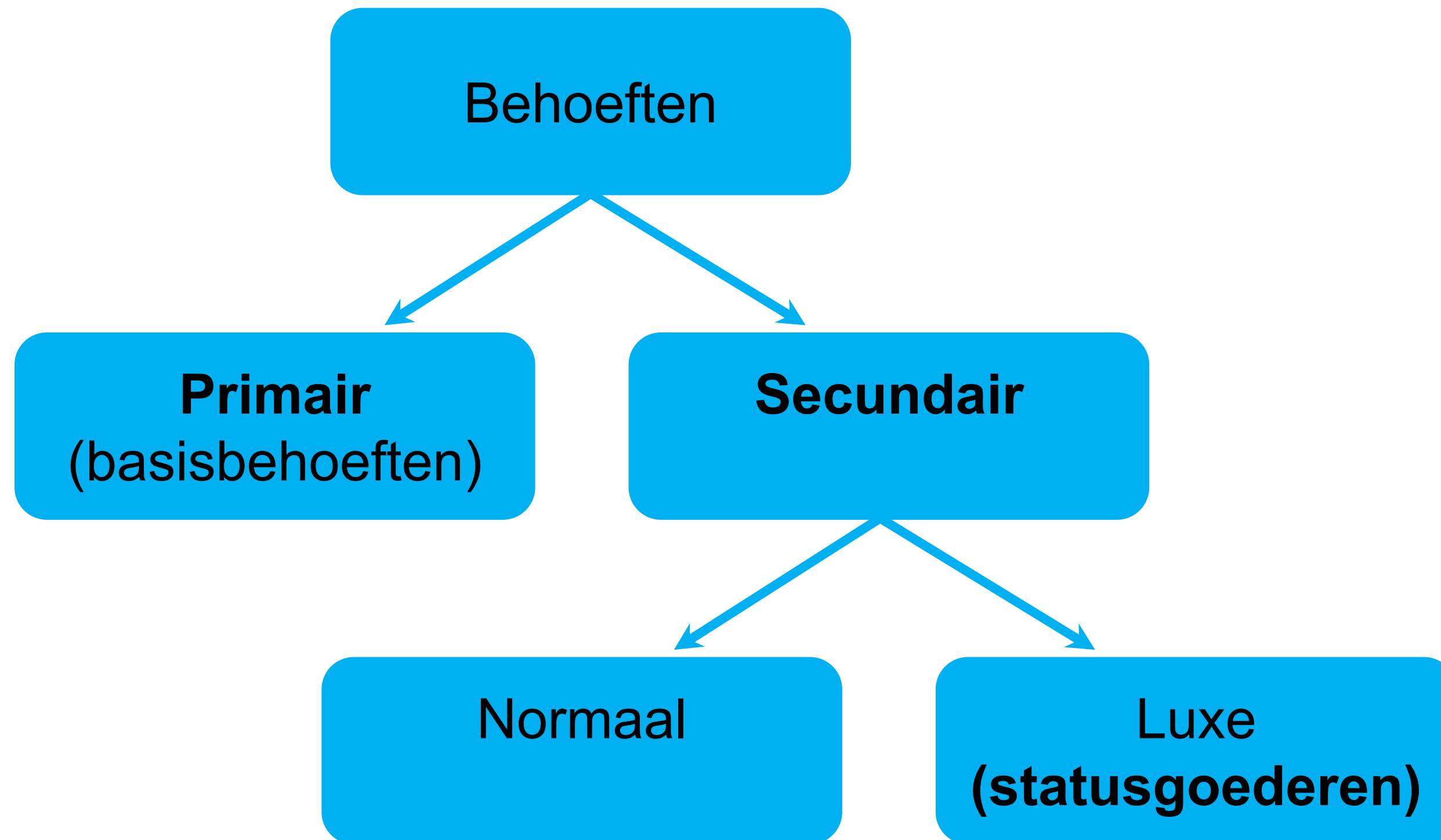
Iedereen leert

Hoofdstuk 1 | Kopen is Kiezen

- 1.1 [Is er genoeg voor iedereen?](#)
- 1.2 [Hoe besteed jij je geld?](#)
- 1.3 [Produceren](#)

1.1 Is er genoeg voor iedereen?

Primaire behoeften

Behoeften die gericht zijn op het overleven, zoals voedsel, kleding en onderdak.

Secundaire behoeften

Alle andere behoeften als aan de primaire behoeften is voldaan.

Statusgoederen

Producten waarmee je kunt voorzien in de behoefte aan erkenning, waardering en het je onderscheiden van anderen.

1.1 Is er genoeg voor iedereen?

Je kunt op twee manieren in je behoeften voorzien:

- *Consumeren*
Een ander produceert de goederen of diensten voor jou.
- *Zelfvoorziening*
Je produceert zelf de goederen of diensten.

Consumeren

Het kopen van producten of diensten waarmee je in je eigen behoeften voorziet.

Zelfvoorziening

Je produceert zelf producten of diensten die je nodig hebt.

Productie

Het maken van producten of leveren van diensten voor anderen met het doel winst te maken.

1.1 Is er genoeg voor iedereen?

Schaarste ontstaat doordat **middelen** < behoeften.

Hierdoor moet je keuzes maken: hoe besteed je je geld en tijd?

Geld:

Koop je nieuwe schoenen of wacht je nog even?

Tijd:

Ga je naar de film of ga je huiswerk maken?

Schaarste

Je hebt niet genoeg middelen om in al je behoeften te voorzien.

Middelen

Tijd en geld.

1.2 Hoe besteed jij je geld?

Om zicht te krijgen op de mogelijkheden om je geld te besteden, maak je een **begroting**.

Tabel 3 Voorbeeld gezinsbegroting

Inkomsten in €		Uitgaven in €	
Inkomen vader	769	Hypotheeklasten	1.099
Inkomen moeder	2.407	Energie	183
		Gemeentehellingen	205
		Telefoon	44
		Contributies	29
		Motorrijtuigenbelasting	31
		Benzine	15
		Kleding	255
		Huishoudgeld	430
		Recreatie	270
		Verzekeringen	508
		Schoolkosten	7
		Sparen	100
Totale inkomsten	3.176	Totale uitgaven	3.176

Budget

Hoeveelheid geld waarover je in een bepaalde periode kunt beschikken.

Begroting

Overzicht van verwachte inkomsten en uitgaven in een bepaalde periode.

1.2 Hoe besteed jij je geld?

Je uitgaven kun je onderverdelen in drie categorieën:

- *Vaste lasten*
Uitgaven voor een vast bedrag die elke periode terugkomen (bijvoorbeeld: huur, gas en elektra, abonnementen, verzekeringen).
- *Dagelijkse uitgaven*
Regelmatige uitgaven die te maken hebben met de kosten voor levensonderhoud. Het bedrag kan per keer verschillen (bijvoorbeeld: eten en drinken, huishoudelijke artikelen en persoonlijke verzorging).
- *Incidentele uitgaven*
Uitgaven die af en toe voorkomen, vaak is het een groter bedrag (bijvoorbeeld: aanschaf van kleding, huishoudelijke apparaten en vakanties).

1.2 Hoe besteed jij je geld?

De *homo economicus* bestaat niet.

- >> Er is sprake van *begrensde rationaliteit*. Mensen hebben beperkte informatie, tijd en denkkraft.
- >> Om toch keuzes te maken gebruiken mensen *heuristieken* (vuistregels).
- >> Heuristieken zijn vaak nuttig, maar ze kunnen ook leiden tot verkeerde keuzes.

Begrensde rationaliteit

Doordat mensen te weinig informatie, denkkraft en tijd hebben kunnen ze nooit een volledig rationele beslissing nemen.

Heuristiek

Vuistregels waarmee mensen beslissingen nemen.

1.2 Besteding van je budget

Hoe wordt gedrag van consumenten gestuurd?

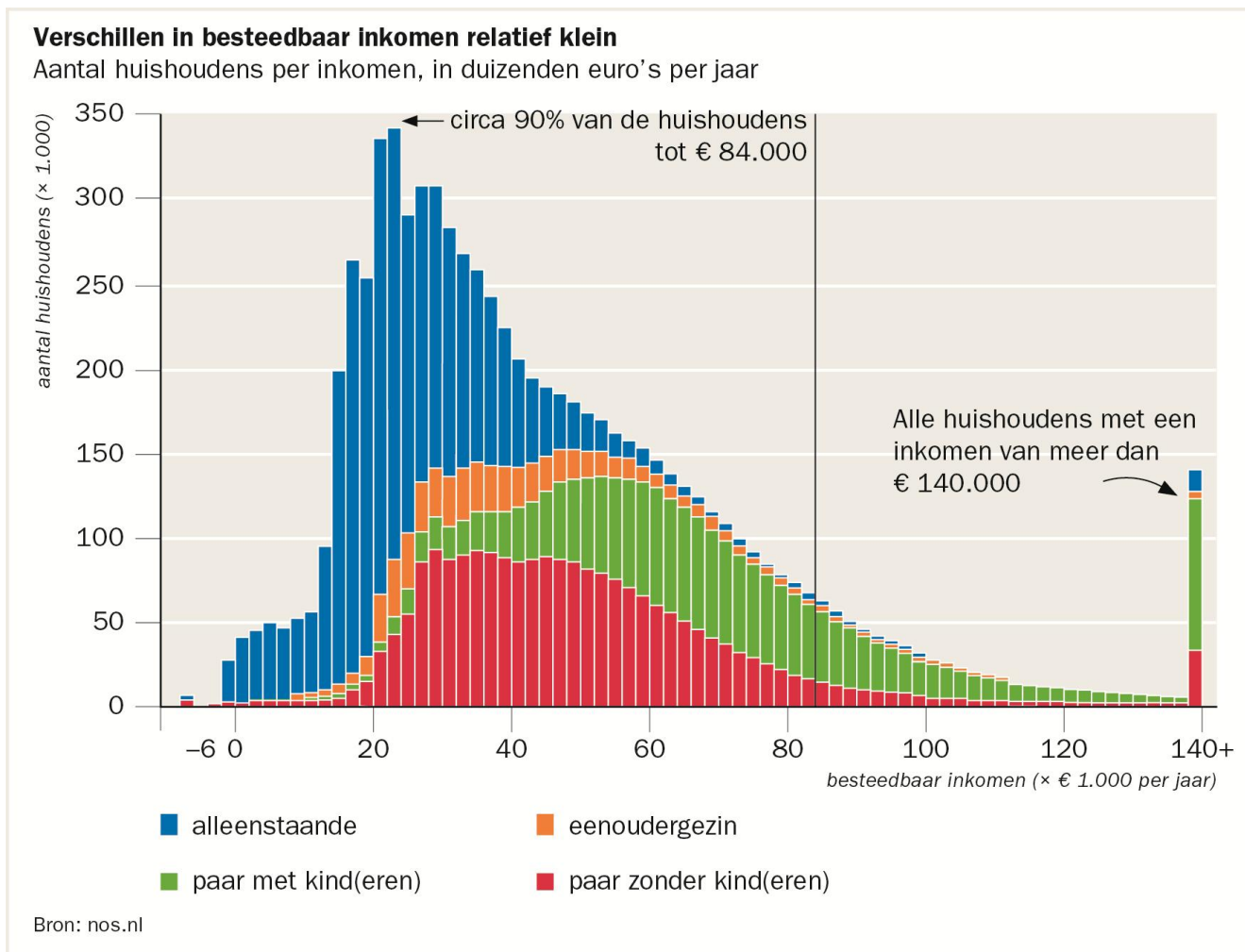
- *Nudge*
Een duwtje in de gewenste richting.
- *Framing*
Het bewust gebruiken van woorden die positieve of negatieve associaties oproepen.

1.2 Hoe besteed jij je geld?

Je bestedingsbedrag wordt beïnvloed door de hoogte van je inkomen.

In Nederland leeft meer dan 5% van de bevolking onder de *armoedegrens*.

Inkomensverschillen
Verschillen in hoeveel mensen verdienen.

Vermogensverschillen
Verschillen in hoeveel mensen bezitten.

Armoedegrens
Inkomen waaronder je in Nederland als zelfstandig huishouden in armoede leeft.

1.3 Producteren

Om te kunnen produceren, heb je productiemiddelen nodig. Dit noem je *productiefactoren*.

Bij elke productiefactor hoort een beloning.

Natuur
Pacht/huur

Arbeid
Loon

Kapitaal
Rente

Ondernemerschap
Winst

Productiefactoren
De middelen natuur, kapitaal, arbeid en ondernemerschap, die ingezet worden voor de productie van goederen.

Investeren
De aanschaf van kapitaalgoederen met als doel hier geld mee te verdienen.

1.3 Producteren

Mensen die zich specialiseren, kunnen beter of sneller produceren dan anderen. Zij hebben een hogere **arbeidsproductiviteit**.

Dit kun je berekenen met de volgende formule:

Arbeidsproductiviteit

De omvang van de productie per arbeider per tijdseenheid in stuks of in euro's.

Formule

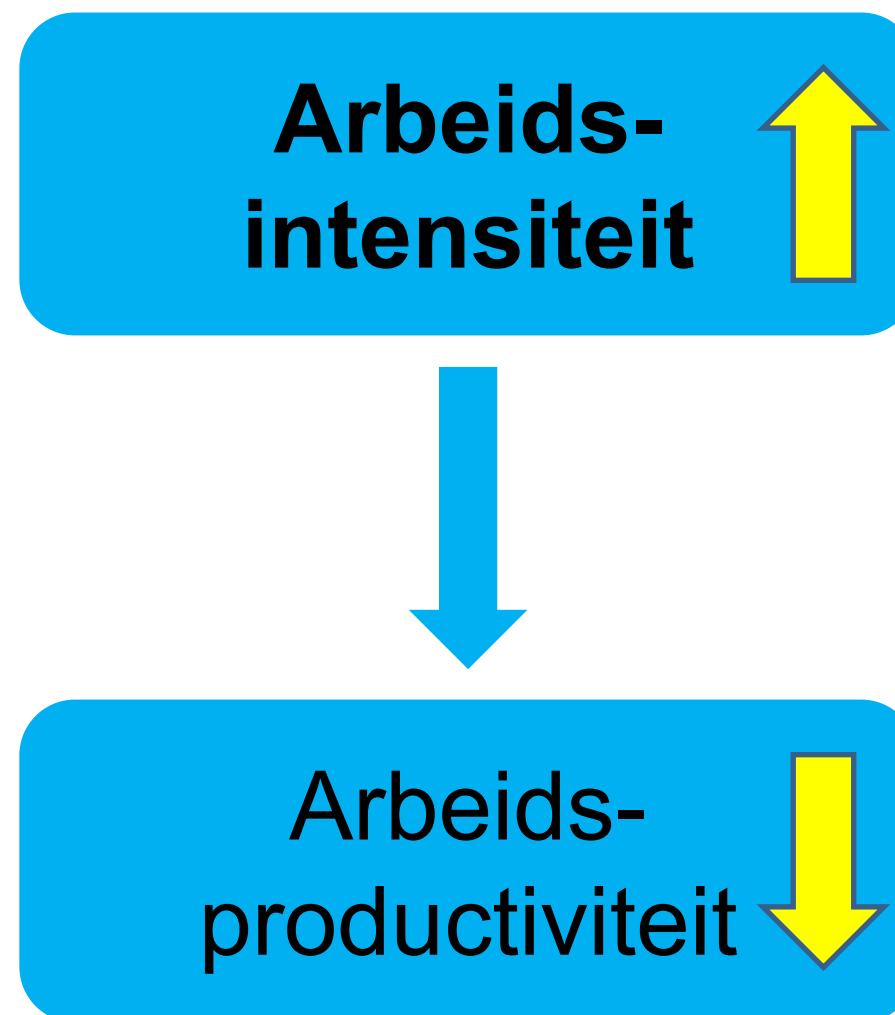
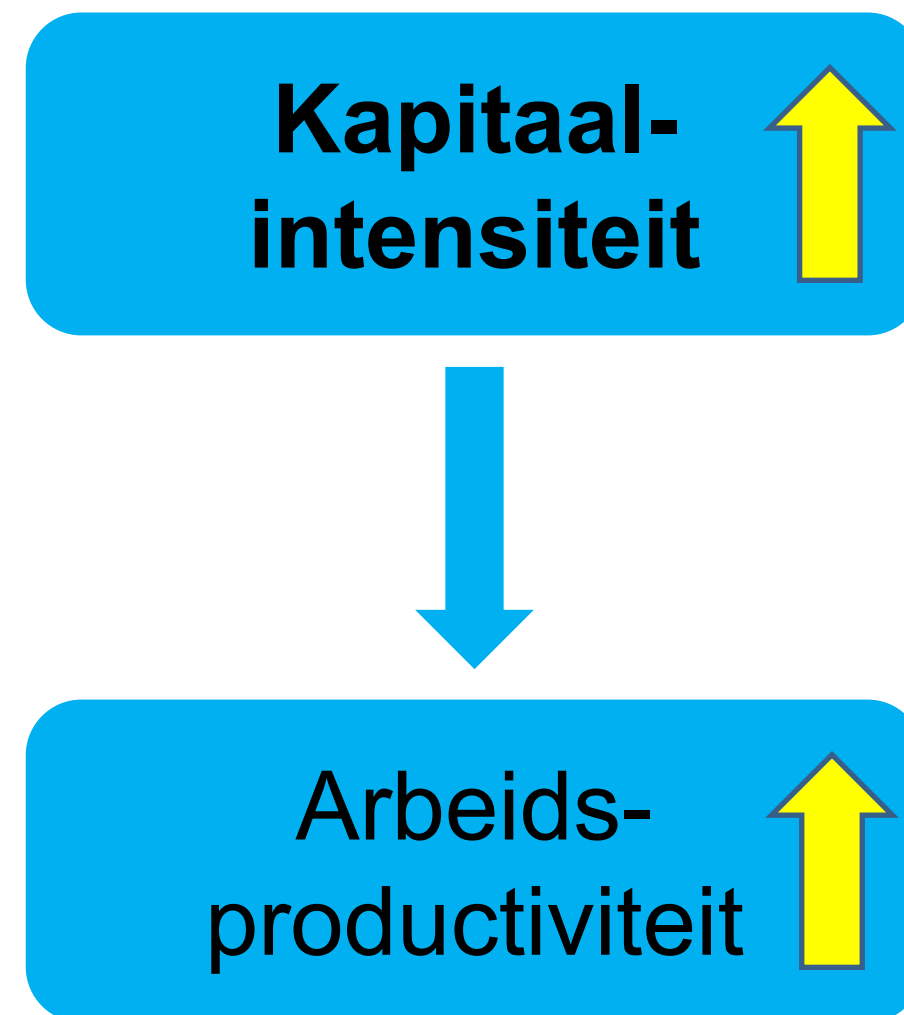
Arbeidsproductiviteit

$$\text{Arbeidsproductiviteit} = \frac{\text{totale productieomvang in een bepaalde periode}}{\text{aantal werknemers in dezelfde periode}}$$

De omvang van de productie druk je uit in geld of in eenheden.

1.3 Produceren

Door de juiste verdeling van productiefactoren (zoals kapitaal en arbeid) kun je de arbeidsproductiviteit verhogen.

Kapitaalintensieve productie

Bij het productieproces wordt relatief veel kapitaal en weinig arbeid gebruikt.

Arbeidsintensieve productie

Bij het productieproces wordt relatief veel arbeid en weinig kapitaal gebruikt.

1.3 Produceren

De economie is op te delen in vier sectoren:

Primaire sector

zorgt voor grondstoffen en voedsel

Secundaire sector

verwerkt de grondstoffen uit de primaire sector

Tertiaire sector

verleent commerciële diensten

Quartaire sector

verleent niet-commerciële diensten